

го общества: Беларусь, регион, мир: матер. междунар. науч. конфер. (Минск, 5–6 ноября 2008 г.). Минск, 2008. С. 50–59.

16. Войтила К. Суб'єктність і «те, що не піддається редукції» в людині. Досвід людської особи: нариси з філософської антропології. Львів, 2000. С. 18–27.

17. Зубова Д.А. Феномен субъектности в пространстве современной философской рефлексии : автореф. дис. ... канд. филос. наук: 09.00.01 / Южн. федер. ун-т. Ростов-на-Дону, 2011. URL: <http://www.disscat.com/content/fenomen-subektnosti-v-prostranstve-sovremennoi-filosofskoi-refleksii>.

УДК 159.964

РОЗВИТОК РЕФЛЕКСИВНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ-ПРАКТИКІВ У ПРОЦЕСІ ГЛИБИННОГО ПІЗНАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ПРОБЛЕМИ

Дметерко Н.В., к. психол. н.,
доцент кафедри практичної психології
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

У статті розкрито особливості та умови розвитку рефлексивного мислення майбутніх психологів-практиків у процесі глибокого пізнання особистісної проблеми. Установлено, що умовами розвитку рефлексивного мислення є об'єктивація протиріч в емпіричному матеріалі респондента, позитивний характер дезінтеграції, пізнання внутрішніх тенденцій та їх глибоких витоків. Визначено зміни рефлексивного мислення суб'єкта, які полягають у підвищенні ефективності способів подолання стресу або складних життєвих та професійних ситуацій; актуалізації мотивації самопізнання; зниженні захисних реакцій як способів поведінки освоєння.

Ключові слова: рефлексивне мислення, особистісна проблема, глибока психокорекція, психологічні захисти, самоорганізація, внутрішні тенденції.

Дметерко Н.В. РАЗВИТИЕ РЕФЛЕКСИВНОГО МЫШЛЕНИЯ БУДУЩИХ ПСИХОЛОГОВ-ПРАКТИКОВ В ПРОЦЕССЕ ГЛУБИННОГО ПОЗНАНИЯ ЛИЧНОСТНОЙ ПРОБЛЕМЫ

В статье раскрыты особенности и условия развития рефлексивного мышления будущих психологов-практиков в процессе глубинного познания личностной проблемы. Установлено, что условиями развития рефлексивного мышления являются: объективация противоречий в эмпирическом материале респондента, позитивный характер дезинтеграции, познание внутренних тенденций психики и их глубинных истоков. Определены изменения рефлексивного мышления субъекта, которые заключаются в повышении эффективности способов преодоления стресса или сложных жизненных и профессиональных ситуаций; актуализации мотивации самопознания; снижении защитных реакций как способов совладающего поведения.

Ключевые слова: рефлексивное мышление, личностная проблема, глубинная психокоррекция, психологические защиты, самоорганизация, внутренние тенденции.

Dmeterko N.V. DEVELOPMENT OF REFLECTIVE THINKING OF FUTURE PSYCHOLOGIST PRACTITIONER IN THE PROCESS DEEP COGNITION OF PERSONALITY PROBLEM

The article represents the features of development of reflection thinking of future practical psychologists-workers in the process of deep cognition of personality problem. According the psychodynamic approach personality problem is considered as the stabilized internal contradiction psyche, which is determined deep-psychology trends and unavailable for self cognition. The intellectual problem and the personality problem are different types of vagueness. In the process of solving these types problem, specific conditions are created for the development of subject's reflective thinking. The personality problem is masked for reflection of the subject due to action of psychological defenses. It performance are contradictions in the empiric material of the respondent, which are manifestation of conflict between trend "to life" and trend "to psychological death". It is defined ppsychological conditions for development of the reflective thinking of human: objectification, positivity disintegration, cognition of internal trends and their origins. Problematic as psychological condition of actualizations of thinking due to correction process which objectifies personality contradictions. These contradictions become the subject of rethinking and reflection of respondent. It is shown that these psychological conditions are provided by methods of deep psychological correction: visualized representation, dialogue, interpretation.

On the basis of analysis of empiric material is defined the quality changes of the reflective thinking. These changes are due to the passage of deep psychological correction by future psychologist practitioner. The criteria of development of the reflective thinking are such: optimization of ways decision of professional tasks and situations of interpersonally cooperation, actualization of self-cognition, reduced protective reactions.

Key words: reflective thinking, personal problem, deep psychological correction, psychological defenses, self-organization, internal trends.

Постановка проблеми. Розбудова сучасного українського суспільства передбачає подальший розвиток та впровадження психологічної служби у різні сфери людської життєдіяльності. Тому проблема фахової підготовки майбутніх психологів-практиків, зокрема розвитку рефлексивного мислення, набуває все більшої гостроти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Рефлексивне мислення психолога-практика є невід'ємним складником його професійного мислення (В.В. Волощина, В.Г. Панок, Н.І. Пов'якель та ін.) [4; 7; 8]. Узагальнення наукових джерел [1; 7; 8] дозволяє уточнити категорію рефлексивного мислення (як виду мислення), що скерований на пізнання суб'єктом форм психічної активності, внутрішнього світу та змісту як власної психіки, так і іншої людини, що призводить до опанування рефлексивними знаннями та якісних змін мисленнєвої діяльності, оптимізації способів розв'язання проблемних ситуацій у професійній сфері, міжособистісній комунікації, під час подолання кризових ситуацій.

Розвиток рефлексивного мислення психолога-практика досліджували в умовах соціально-психологічного тренінгу. Так, у працях Н.І. Пов'якель презентовано програму рефлексивно-творчого тренінгу-практикуму (далі – РТТ), що орієнтований на становлення та розвиток двох професійно-важливих складників регулятивної культури мислення практичного психолога: на спеціально-організоване навчання та розвиток професійної рефлексії та креативності, зокрема гнучкості мислення [8].

Однією із центральних під час дослідження рефлексивного мислення фахівця, зокрема психолога-практика, є проблема чинників його розвитку. Розв'язання цієї проблеми знаходиться в площині змісту фахової підготовки психолога. Вагомий внесок в оновлення змісту фахової підготовки практико-орієнтованих психологів у закладах вищої освіти робить психодинамічний підхід, який розвивається впродовж тридцяти п'яти років у дослідженнях академіка НАПН України Т.С. Яценко та її послідовників. Основні засади психодинамічної теорії були окреслені наприкінці 80-х років ХХ століття. Її подальший розвиток здійснювався за спиралеобразного зв'язку з практикою за методом активного соціально-психологічного навчання (далі – АСПН). Уточнення сутності глибинного пізнання зумовило зміни терміна «навчання» – на «пізнання» у назві методу (аббревіатура АСПН замінюється на АСПП). Останнє є синонімічним виразу «глибинне пізнання». Одним із засадничих положень

психодинамічного підходу до проблем фахової підготовки психологів є необхідність глибинно-корекційної підготовки майбутніх професіоналів [10].

Перебуваючи на позиціях психодинамічного підходу, чинником розвитку рефлексивного мислення майбутніх психологів-практиків розглянуто глибинну психокорекцію за методом АСПП. Одним із припущень є те, що розвиток рефлексивного мислення відбувається в процесі глибинно-психологічного пізнання особистісної проблеми суб'єкта (внутрішньої суперечливості психіки), що має едіпальне походження.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити умови розвитку та зміни рефлексивного мислення психологів-практиків у процесі глибинно-психологічного пізнання особистісної проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження розвитку рефлексивного мислення майбутніх психологів-практиків здійснювалось у процесі проходження ними глибинної психокорекції.

Глибинна психокорекція, яка ґрунтується на методології психодинамічного підходу, становить окремий напрям групових форм роботи. Глибинна психокорекція асимілює практику психоаналітичного, гуманістичного, трансперсонального, когнітивного підходів. На відміну від психоаналітичної терапії, яка у своєму ортодоксальному варіанті скерована на лікування невротичних розладів, глибинна психокорекція орієнтована на роботу зі здоровими людьми. Т.С. Яценко так визначає дію психокорекції з надання психологічної допомоги особі, що ним є «...процес психокорекції покликаний відродити гнучкість, мобільність психічної організації суб'єкта й тому апелює до статичних якостей психіки та виявлення певних дисфункцій» [11, с. 18]. Глибинна психокорекція передбачає єдність теоретико-методологічного та функціонально-практичного (інструментального) рівнів пізнання цілісної психіки в єдності свідомої й не-свідомої сфер [10].

Глибинна психокорекція є гуманістично орієнтованим методом наукового дослідження, який у своїй організаційно-процесуальній частині підпорядковується не задуму експериментатора, а слідує за феноменом психіки в її індивідуальній неповторності. Реалізація дослідницьких завдань, зокрема визначення змін рефлексивного мислення особи, здійснювалась на етапі структурно-семантичного аналізу стенограм психокорекційного процесу (емпіричного матеріалу). Емпіричне дослідження дозволило встановити специфіку

змін рефлексивного мислення суб'єкта, зумовлених пізнанням глибинно-психологічних витоків особистісної проблеми.

Із позицій психодинамічного підходу, особистісна проблема (об'єктивна дезінтеграція психіки) розглядається як стабілізована внутрішня суперечність психіки, що детермінована глибинно-психологічними тенденціями, тому не піддається самостійному раціональному пізнанню. Особистісна проблема характеризується наявністю базального конфлікту між тенденцією «до життя» та тенденцією «до психологічної смерті», утворення яких започатковується в інфантильній період життя під впливом едіпальної залежності [10].

Категорія «проблема» (як «питання, відповідь на яке становить практичний або теоретичний інтерес» [3, с. 162]) є однією з центральних у психології мислення. Поняття «особистісна» вказує на те, що питання, які виникають, є індивідуалізованими, а пошук на них відповіді має значення для самої людини, для її особистісного та професійного розвитку, особливо рефлексивного мислення. Інтелектуальна й особистісна проблеми становлять різні види невизначеності, під час розв'язання яких створюються специфічні умови для актуалізації рефлексивного мислення суб'єкта.

Вище зазначалось, що утворення особистісної проблеми відбувається під впливом едіпової залежності суб'єкта, що дає поштовх до розвитку системи психологічних захистів та амбівалентності почуттів. В едіпальній ситуації створюються передумови для утворення стабілізованої внутрішньої суперечливості психіки: з одного боку, блокування та капсулювання лібідних почуттів (у зв'язку із соціальним табу) деструктивно позначаються на психіці суб'єкта й породжують амбівалентні почуття, з іншого – витіснений потенціал лібідо прагне до вияву в активності [10; 11].

Особистісна проблема не є тотожною різновидам протиріч, що описані у наукових джерелах: «внутрішнього конфлікту» (З. Фрейд, А. Фрейд, Х. Гартманн та ін.); когнітивний дисонанс (Л. Фестінгер); розщеплене Я (Р. Ленг); «життєва проблема» (В.Г. Панок, Н.В. Чепелева), дисгармонійна особистість (Т.М. Титаренко) та ін.

Сутність особистісної проблеми полягає у порушенні балансу між тенденцією «до життя» та тенденцією до «психологічної смерті». Т.С. Яценко зазначає, що особистісна проблема полягає в тому, що в життєвій активності суб'єкта починає домінувати тенденція «до психологічної смерті». Суперечність між тенденцією «до життя» та «тенденцією до психологічної смерті» є

універсальною. Водночас ця суперечність індивідуалізується у кожній особі завдяки нормативним та умовним цінностям. Особистісна проблема породжує деструкції спілкування, призводить до руйнації стосунків, що ускладнює адаптацію людини у соціумі [10].

Попри те, що тенденція «до психологічної смерті» суперечить життєстверджувальній тенденції «до життя», вони співіснують у психічній активності людини, зумовлюючи внутрішню дезінтеграцію психіки. Мортидні вияви маскуються захисною системою, когнітивною основою якої є умовні цінності, що формуються в інфантильній період життя людини під впливом цінностей значимих дорослих і є засобом захисної аргументації причин власних дій відповідно до соціальних норм і правил. У процесі глибинно-психологічного пізнання відбувається демаркація цих тенденцій шляхом розкриття глибинного смислу спонтанної активності особи.

Унаслідок дії психологічних захистів особистісна проблема є замаскованою для рефлексії суб'єкта і відчувається лише на рівні таких переживань, як тривожність, немотивований страх, пасивність, агресія, депресивні та афективні стани психіки, блокування творчого потенціалу, здатності до самореалізації [10]. Особистісна проблема породжує деструкції спілкування, неконструктивні способи взаємодії з оточенням. Ураховуючи дію психологічних захистів у глибокій психокорекції відсутній запит від респондента до психолога (як це має місце в інших психотерапевтичних практиках).

Свідченням особистісної проблеми є протиріччя в емпіричному матеріалі респондента, які об'єктивуються у психокорекційному процесі. Аналіз емпіричного матеріалу дозволяє виділити суперечності між мотивацією досягнень і мотивацією уникнення невдачі; залежністю від батьків і водночас прагненням сепаруватися від них; тенденцією «в утробу» та тенденцією «до самонародження»; відчуженням батьків та ідентифікацією з ними; амбівалентністю ідентифікації; дезінтеграцією інтелектуальної та особистісної сфер; почуттям меншовартості та ідеалізацією «Я». Вищезазначені протиріччя є проявами базального конфлікту між тенденцією «до життя» і тенденцією «до психологічної смерті», що є притаманним для особистісної проблематики. Отже, об'єктивація протиріч у поведінковому матеріалі респондента є однією з психологічних умов розвитку рефлексивного мислення учасників глибинного пізнання.

Надання психологічної допомоги суб'єктові в розв'язанні його особистісної про-

блематики не передбачає опанування єдиним алгоритмом дій (способами рішення), а полягає в пізнанні внутрішніх тенденцій, для яких притаманна індивідуалізованість прояву. За наявності особистісної проблеми усвідомлення (як обов'язковий етап розв'язання будь-якої проблемної ситуації) відсутній внаслідок її глибинно-психологічного походження. Проблемність (як психологічна умова породження мислення) не є заданою ззовні, а зумовлена глибинно-корекційним процесом, під час якого об'єктивуються протиріччя в емпіричному матеріалі його учасників, що робить їх доступним для аналізу та рефлексії.

Усвідомленню суб'єктом особистісної проблематики сприяє використання в глибинно-корекційному процесі візуалізованих репрезентантів, які можуть бути як вербальними, так і невербальними. Чільне місце серед методів візуалізованої репрезентації займає комплекс тематичних психорисунків, розроблений Т.С. Яценко [10]. Цей метод передбачає виконання респондентом психорисунків за запропонованими темами (41 тема), зокрема «Сприймання близькими людьми мого неіснування», «Драматична подія мого життя», «Криза та етапи виходу із неї», «Я-реальне, Я-ідеальне» та ін.

За наявності особистісної проблеми рефлексія суб'єктом душевно-духовного світу іншої людини є заблокованою. Під впливом едіпальної залежності на партнерів можуть переноситись очікування знаходження поруч «ідеального батька» та отримання від нього підтримки та захисту, яких не вистачало у дитинстві. При цьому інтереси та потреби партнера не відчуються, інша людина в її бажаннях та прагненнях немов би не існує. Це дозволяє об'єктивувати рисунки за такими темами: «Звичайний психічний стан близьких мені людей», «Мій партнер по спілкуванню (сексуальний партнер)», «Як мене бачать в службовій ситуації», «Як мене бачать люди, як я бачу сам себе» та ін. Психорисунки дозволяють експлікувати схований психічний зміст, пізнання глибинної семантики якого відбувається у процесі психокорекційного діалогу та інтерпретації. Аналітична інтерпретація комплексу психорисунків вибудовується на діалогічній взаємодії психолога з їх автором. Повний комплекс психорисунків цілісно аналізується в усій сукупності тем, що дає можливість пізнання різноспрямованих тенденцій психіки, які породжують особистісну проблему.

У процесі надання психологічної допомоги суб'єкту в розв'язанні його особистісної проблеми психолог (керівник групи АСПП) спирається на онтогенетично роз-

винену здатність до рефлексії. Водночас глибинно-психологічне пізнання особистісної проблематики зумовлює розвиток рефлексивного мислення респондента. Розвиток рефлексивного мислення ми розглядаємо як процес його самоорганізації, який відбувається за певних умов. Згідно із синергетикою, умовою самоорганізації є вихід системи зі стану психічної рівноваги [6]. Можливість останнього забезпечують закони позитивної дезінтеграції психіки та її вторинної інтеграції на більш високому рівні розвитку, яким підпорядковується перебіг психокорекційного процесу.

Спираючись на положення психодинамічного підходу, вихід системи із стану психічної рівноваги розглядається у зв'язку з ослабленням дії психологічних захистів як механізмів, що суб'єктивно зінтегрують психіку (за наявності її об'єктивної дезінтеграції). У контексті стимулювання процесу самоорганізації рефлексивного мислення на особливу увагу заслуговує позитивний характер дезінтеграції. Дезінтеграція (від лат. de – не + integratio – відновлення, восповнення) – суттєве ослаблення взаємозв'язків між елементами системи, що створює умови для її подальшого можливого розпаду [2, с. 68]. Позитивний характер дезінтеграції, з одного боку, забезпечує ослаблення інтегративної дії психологічних захистів, що є необхідною передумовою актуалізації рефлексії, а з іншого – сприяє підтриманню емоційного оптимуму в учасників глибинно-психологічного пізнання. Останнє упереджує можливість дезорганізаційного впливу емоцій на процеси рефлексії та переосмислення. Неоднозначність впливу емоцій на мислення відмічав С.Л. Рубінштейн: «Роль почуттів у мисленнєвому процесі може бути різною залежно від того, яке співвідношення встановлюється між почуттям і думкою. Іноді почуття, включаючись до думки, порушує суб'єктивними елементами її течію. Підпорядковуючись деспотичному пануванню сліпого почуття, думка починає іноді регулюватись прагненням до відповідності із суб'єктивним почуттям, а не з об'єктивною реальністю» [9, с. 317]. Позитивний характер дезінтеграції забезпечує партнерство у процесі самопізнання, творчу взаємодію між учасниками психокорекції. Під час глибинної психокорекції відбувається перетворення рефлексивної позиції суб'єкта на позицію дослідника, що дозволяє йому пізнавати внутрішньо-психічні тенденції, які започатковано в інфантильній періоді життя і є імперативно впливовими на поведінку, хоча і недосяжними для свідомості.

На основі аналізу емпіричного матеріалу встановлено зміни рефлексивного мислення майбутніх психологів-практиків у процесі глибинно-психологічного пізнання. Пізнання едіпальних витоків особистісної проблеми сприяє зниженню тривоги і, як наслідок, захисних реакцій, які автоматично спрацьовували в ситуаціях високого емоційного напруження. Такими захисними реакціями є агресія, ігнорування реальності, розгубленість, пригнічення емоцій, дискредитація оточення та ін., що є проявами тенденції «до психологічної смерті».

Захисні реакції є одним із способів поведінки освоєння, «копінг-стратегій» (R. S. Lazarus, S. Folkman, С.К. Нартова-Бочавер та ін.), технікою переживання (Ф.Ю. Василюк), що мають неконструктивний характер. За визначенням Ф.Ю. Василюка, переживання є внутрішньою діяльністю, внутрішньою роботою, за допомогою якої людині вдається здолати ті чи ті (зазвичай важкі) життєві події і стани, відновити [4].

Одним із показників розвитку рефлексивного мислення у процесі глибинної психокорекції є оптимізація спілкування та взаємодії з оточенням в особистісних та службових ситуаціях, зростання ефективності способів подолання стресу або складних життєвих чи професійних ситуацій. Проведення психокорекційної роботи дозволяє стверджувати, що ефективність способів розв'язання проблемних ситуацій, протистояння труднощам та стресогенному впливу визначається нівелюванням когнітивних викривлень, що є наслідком дії психологічних захистів. Унаслідок набуття реалістичності у відображенні дійсності у людини з'являється можливість фокусування на завданнях та пошуку способів розв'язання, а не на ствердженні очікувань «ідеалізованого Я». Уважаємо, що показником ефективності видів психологічного подолання є не лише те, наскільки вони дозволяють досягти бажаного результату з розв'язання утруднення, а й те, наскільки вони відповідають умовам ситуації, є адаптивними до неї. Адаптивність способів дій визначається здатністю людини розуміти смисл (семантику) ситуації взаємодії, «прочитувати» інтереси та наміри іншої людини, що дозволить не лише з мінімальними витратами ресурсів (емоційними, енергетичними) розв'язати завдання, а і не допустити її можливе ускладнення. Ще одним показником розвитку рефлексивного мислення психологів-практиків у процесі глибинно-психологічного пізнання є зростання прогностичності, що дозволяє упередити виникнення проблемно-конфліктних ситуацій.

Психокорекційний процес сприяє зниженню базальної тривоги та відновленню тенденції «до життя», яка (за наявності особистісної проблеми) є приглушеною. Тенденція «до життя» (як мотивації пізнання та самопізнання) детермінує процеси самоорганізації рефлексивного мислення.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що у процесі глибинно-психологічного пізнання особистісної проблеми створюються умови для розвитку рефлексивного мислення майбутніх психологів-практиків. На основі аналізу емпіричного матеріалу виявлено такі зміни рефлексивного мислення учасників глибинної психокорекції, як оптимізація способів розв'язання складних життєвих та професійних ситуацій; зростання прогностичності, що дозволяє упередити виникнення проблемно-конфліктних ситуацій; опанування рефлексивними знаннями; розвиток глибинно-професійної рефлексії; набуття реалістичності відображення соціально-перцептивної дійсності. Установлено, що ефективність способів розв'язання складних життєвих та професійних ситуацій, протистояння стресогенному впливу визначається нівелюванням дії психологічних захистів. Перспективи подальшого дослідження бачимо у виявленні внутрішніх детермінант, які визначають самоорганізацію рефлексивного мислення психологів-практиків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеев Н.Г. Проектирование и рефлексивное мышление. Развитие личности. 2002. № 2. Центр гуманитарных технологий. URL: <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/5260>.
2. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Словарь конфликтолога: 3-е изд., испр. и доп. Москва: Эксмо, 2010. 990 с.
3. Большой психологический словарь / сост. и общ. ред. Б. Мещеряков, В. Зинченко. Санкт-Петербург: прайм – ЕВРОЗНАК, 2003. 672 с.
4. Василюк Ф.Е. Психология переживания (анализ преодоления критических ситуаций). Москва: Издательство Московского университета, 1984. 200 с.
5. Волошина В.В. Психологічні технології підготовки майбутнього психолога: дис. ...д-ра психол. наук: 19.00.07. Київ, 2016. 551 с.
6. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Законы эволюции и самоорганизации сложных систем. Москва: Наука, 1994. 236 с.
7. Панок В.Г. Практична психологія. Теоретико-методологічні засади розвитку: монографія. Чернівці: Технодрок, 2010. 486 с.
8. Пов'якель Н.І. Професіогенез саморегуляції мислення практичного психолога: монографія. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. 295 с.
9. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург: Питер, 2004. 713 с.

10. Яценко Т.С., Глузман А.В. Методология глубинно-коррекционной подготовки психолога. Днепропетровск: Инновация, 2015. 394 с.

11. Яценко Т.С. Теория і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання: навч. посібник. Київ: Вища шк., 2004. 679 с.

УДК 378.12:159.923

РОЛЬ МЕТАКОГНІТИВНОГО ДОСВІДУ ТА РЕГУЛЯТИВНО-СТИЛЬОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК У СТАНОВЛЕННІ МЕТАКОГНІТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Доцевич Т.І., д. психол. н., доцент,
професор кафедри практичної психології
Українська інженерно-педагогічна академія

Обґрунтовано необхідність дослідження особливостей метакогнітивного досвіду та регулятивно-стильових характеристик майбутніх викладачів вищої школи як передумови розвитку метакогнітивної компетентності. Вивчено та представлено показники метакогнітивного досвіду, параметри академічної регуляції майбутніх викладачів серед чоловіків і жінок. Обґрунтовано різницю особливостей отриманих результатів.

Ключові слова: метакогнітивний досвід, регулятивно-стильові характеристики, метакогнітивна компетентність, академічна саморегуляція, мотиваційні стратегії учіння, академічна регуляція.

Доцевич Т.И. РОЛЬ МЕТАКОГНИТИВНОГО ОПЫТА И РЕГУЛЯТИВНО-СТИЛЕВЫХ ХАРАКТЕРИСТИК В СТАНОВЛЕНИИ МЕТАКОГНИТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Обоснована необхідність дослідження особливостей метакогнітивного досвіду та регулятивно-стильових характеристик майбутніх викладачів вищої школи як умови розвитку метакогнітивної компетентності. Вивчені та представлені показники метакогнітивного досвіду та параметри академічної регуляції майбутніх викладачів серед чоловіків і жінок. Обґрунтовано різницю особливостей отриманих результатів.

Ключевые слова: метакогнітивний досвід, регулятивно-стильові характеристики, метакогнітивна компетентність, академічна саморегуляція, мотиваційні стратегії учіння, академічна регуляція.

Dotsevych T.I. THE ROLE OF METACOGNITIVE EXPERIENCE AND REGULATORY-STYLE CHARACTERISTICS IN THE FORMATION OF METACOGNITIVE COMPETENCE IN FUTURE TEACHERS OF HIGHER EDUCATION

The necessity of studying the features of the metacognitive experience and the regulatory-style characteristics of future teachers of higher education as a condition for the development of metacognitive competence is substantiated. Metacognitive experience indicators and parameters of academic regulation of future teachers among men and women are studied and presented. The difference in the features of the obtained results is substantiated.

Regulatory and stylistic characteristics are the factors of formation of metacognitive competence of the subject of pedagogical activity, and therefore they are significant for determining the peculiarities and possibilities of developing metacognitive competence among master students as future teachers of higher education. Achieving a sufficient level of metacognitive awareness, metacognitive knowledge, metacognitive activity and possessing such regulatory and stylistic characteristics which characterize the autonomous self-regulation style, such students are ready for developmental influences contributing to the positive dynamics of metacognitive abilities formation.

Since metacognitive abilities can be developed in the presence of metacognitive awareness, they can be improved in the process of further metacognitive experience acquisition.

On the basis of the results of empirical research we identified features of metacognitive experience and regulatory-stylistic characteristics of future higher school lecturers as preconditions for metacognitive competence development. It was established that there is a connection between the indicators of future teachers' metacognitive experience. Moreover, the key structural component of the system of connections of metacognitive competence is metacognitive awareness which is related to metacognitive knowledge and metacognitive activity, intrinsic motivation, as well as to motivational and learning strategies. A relationship between such regulatory and stylistic indicators as motivation learning strategies (leading motives of students' learning) and metacognitive activity is established. Thus, a set of motivational learning strategies that motivate a student